SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2987

av Åsa Lindhagen (MP)

Ett miljövänligt, robust och konkurrenskraftigt energisystem

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett mål om ett 100 procent fossilfritt energisystem till 2035 och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att upprätta och genomföra en nationell plan för utfasning av fossil energi, inklusive ett slutdatum för användning, och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att erbjuda statliga elektrifieringsavtal i syfte att möjliggöra en plan för utfasning av fossil energi samt stimulera en utbyggnad av kraftproduktion och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att avveckla alla fossila subventioner och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett planeringsmål för att kunna tillgängliggöra mer el till 2030 och 2035 årligen och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett planeringsmål för grön baskraft om 10 GW genom effekthöjningar, energilagring och flexibilitet och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett energisäkerhetsmål och tillkännager detta för regeringen.

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett mål om att Sverige ska vara självförsörjande på förnybara bränslen och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett mål om att Sverige ska producera 10 TWh biogas och 33 TWh fossilfri vätgas per år till 2030 och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bygga solceller på alla lämpliga offentliga byggnader och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera det kommunala vetot för att säkerställa en rättssäker prövning av vindkraftsansökningar och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att införa en högre lokal elbonus som ger kommunerna betalt för den förnybara el de producerar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge närboende till vindkraft rätt till ersättning från vindkraftsbolagen och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge närboende till vindkraft rätt till andelsägande och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppdra åt Försvarsmakten att verka för samexistens med energiproduktionen och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att slopa eller sänka skatten på egenproducerad el även över gränsen på 500 kilowatt och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för nya solparker genom att förtydliga länsstyrelsernas roll i tillståndsprocessen och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regelverket bör ses över så att modeller för solcellsparker som ökar den biologiska mångfalden och kombinerar produktion av solel och mat premieras samt att ett stöd för ”naturpositiva” solcellsparker bör ges, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att utreda ett investeringsstöd för storskalig solenergi samt införliva småskalig solvärme i det gröna avdraget och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga ett långsiktigt statligt stöd för energieffektiviseringsåtgärder som effektiviserar energianvändningen för hushåll och fastighetsägare, och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att införa ett stöd till näringslivets energieffektiviseringar och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en ambition att öka antalet energirådgivare i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att införa ett bonus malus-system för produkter för att gynna de mest energisnåla och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta för ett transporteffektivt samhälle för att minska energiförbrukningen inom transportsektorn och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utnyttja spillvärme mer effektivt och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fastighetsägare bör ges rätt att ta del av förbrukningsstatistik för all energi som levereras till fastigheten, inklusive hyresgästers förbrukning av uppvärmningsenergi, komfortkyla samt hushålls- och verksamhetsel på aggregerad nivå med hänsyn till individens integritet, och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en nationell strategi för energilager och införa ett teknikneutralt stöd för energilager, såsom vätgas, pumpkraft, batterier och värmelager, och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att införa ett introduktionsstöd för elektrobränslen samt att snabbt möjliggöra för elektrobränslen att delta i reduktionsplikten och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en vätgasstrategi och tillkännager detta för regeringen.

30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stimulera och skapa förutsättningar för lokala marknader för flexibilitet i elanvändningen och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur en dynamisk elskatt skulle kunna utformas för att ge ökade incitament för flexibilitet och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn av hur elnäten bäst ägs och förvaltas och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att slopa eller sänka elskatten för fjärrvärmeproduktion och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra att tillgången på nätkapacitet styrs av miljö- och samhällsnytta och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att laddboxar som installeras genom det gröna teknikavdraget och klarar tvåvägsladdning bör premieras och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Svenska kraftnäts effektreserv och överbelastningshantering bör vara 100 procent förnybar och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av ytterligare riskbedömningar av kärnkraft ur ett totalförsvarsperspektiv, särskilt med avseende på erfarenheter från kriget i Ukraina, och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att planera energiförsörjningen av transportsektorn så att inhemskt producerad förnybar energi och inhemskt producerat förnybart bränsle kan användas i kris och krig, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att stötta tekniker genom höjt grönt avdrag för ö-drift i enskilda fastigheter och energigemenskaper och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en plan för och ett stöd till utökad reservkraft som inte är beroende av importerad energi, och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en definition av energigemenskaper och tillkännager detta för regeringen.

42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en översyn av energiskatten i syfte att bland annat underlätta för fler energigemenskaper och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka proaktivt för att nyttor som energigemenskaper kan ge ska speglas i nättariffen och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta att få finansiering till investeringar för energigemenskaper och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en nationell stöd- och informationssatsning om energigemenskaper och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Den globala medeltemperaturen stiger just nu i den snabbaste takten någonsin. Forskningen har tydligt visat hur en varmare värld hotar förutsättningarna för välfungerande samhällen, säkerhet och mänskligt liv. Trots detta används fossila bränslen fortfarande överallt i våra samhällen och eldar på uppvärmningen.

För att bli kvitt vårt fossilberoende behöver vi satsa massivt på grön omställning, hållbara energikällor och elektrifiering, där vi går från fossil till förnybar energi i den takt som krävs för att klara klimatmålen. Miljöpartiet vill därför att en tydlig nationell plan för utfasning av fossil energi, inklusive torv, upprättas och genomförs. Planen ska inkludera ett slutdatum för användningen och en avveckling av alla fossila subventioner.

Stabil tillgång till hållbart producerad el till låga priser är avgörande för både Sveriges klimatomställning och konkurrenskraft. För att klara klimatomställningen och trygga rimliga elpriser krävs satsningar på energieffektivisering, nätutbyggnad och förnybar elproduktion i kombination med grön baskraft som levererar stabil effekt när det blåser mindre och solen inte skiner. Detta ger oss ett robust och miljövänligt energisystem som kan leverera el dygnet runt, året om, i fred och i kristider, till rimliga priser för hushåll och företag.

Inför statliga elektrifieringsavtal

Sverige behöver mer billig el i närtid och en industripolitik som möjliggör klimatomställningen. I stället har vi har fastnat i ett farligt moment 22 där utbyggnaden av ny elproduktion tvärnitat och industrins elektrifiering skjutits på framtiden. Industrin å ena sidan skjuter upp sina omställningsplaner eftersom klimatpolitiken svajar och utbyggnaden av ny elproduktion har tvärnitat. Företagen kan varken lita på att det kommer att finnas långsiktiga spelregler så att omställningen lönar sig eller tillräckligt med el i närtid till rätt pris. Elproducenterna å andra sidan avvaktar med att investera i ny produktion när industrins omställningsplaner skjuts upp och det råder osäkerhet om efterfrågan på el verkligen kommer att öka. Den gångna mandatperiodens anti-elektrifieringspolitik har tyvärr gett resultat.

Det är nödvändigt att staten tar en mer aktiv roll för att bryta dödläget mellan elproducenter och industri. En snabb och rättvis omställning förutsätter mer statligt engagemang. Därför föreslår Miljöpartiet ett nytt styrmedel för att träffsäkert och kostnadseffektivt få fart på industrins omställning och utbyggnaden av elproduktion, nämligen statliga elektrifieringsavtal. Avtalen innebär att staten agerar mellanhand och matchar industrier som vill fasa ut fossilt eller etablera ny grön produktion med elproducenter som vill bygga ny förnybar elproduktion. Avtalen ska vara tillfälliga, fem till tio år, och täcka skillnaden mellan vad ett industribolag kan betala för ny el och vad en elproducent behöver få betalt för att investeringen i ny elproduktion ska löna sig. Till följd av Tidöregeringens svaga klimatstyrning finns ett gap mellan vad gröna industrier kan betala för elen och vad exempelvis en ny vindkraftspark med energilagring behöver ta betalt.

Elektrifieringsavtal skulle stimulera utbyggnaden av tillräckligt mycket el till omställningen i närtid till en avsevärt lägre kostnad än Tidöregeringens kärnkraftsprojekt, ett projekt som dessutom inte skulle leverera en enda kilowattimme förrän om många år. Statens kostnad för elektrifieringsavtalen krymper ytterligare om fossilt blir dyrare på grund av ökade världsmarknadspriser och skärpt klimatpolitik och om förnybart blir billigare i och med den tekniska utvecklingen. Genom att matcha industrins ökade elbehov med utbyggnaden av elproduktion skyddas hushållen mot höga elpriser. Om elektrifieringen av industrin däremot tar fart utan att elproduktionen byggs ut kommer elpriserna att stiga.

Att subventionera fram mer el samtidigt som fossila bränslen är på rea minskar dock inte utsläppen. Den ökade elproduktionen ger bara klimatnytta om den nya elen ersätter

fossila bränslen så att dessa fasas ut. Elektrifieringsavtal är därför mycket fördelaktiga eftersom de träffar befintliga industrier som vill fasa ut det fossila och nya industrier som är kritiska för omställningen, till exempel industrier inom produktion av batterier och gröna bränslen.

Skapa ett fossilfritt energisystem till 2035

Sverige har sedan länge ett elsystem med en väldigt låg andel fossil energi. Över 98 procent av den el som produceras i Sverige är fossilfri. Tidöregeringens nya mål om ett fossilfritt elsystem till 2040 får därför anses mycket märkligt. Om vi däremot betraktar hela energisystemet, inte enbart elsystemet, är Sverige fortsatt fast i ett tungt fossilberoende. Den stora användningen av fossil energi återfinns inom industrin och transportsektorn. För Sveriges del vore det således mer relevant med ett mål om att hela energisystemet ska bli fossilfritt. Miljöpartiet föreslår därför ett mål om ett helt fossilfritt energisystem senast 2035.

Utöver behovet av att tackla klimatkrisens systemhotande konsekvenser har Putins energikrig mot Europa visat att övergången från fossilt till förnybart också är akut utifrån ett säkerhetsperspektiv. EU:s beroende av rysk energi har utgjort en betydande strategisk svaghet, där Putin har kunnat använda flödet av framför allt gas som ett påtryckningsmedel. Exportintäkterna från ryska fossila bränslen har dessutom finansierat Putins krig. Ett energisystem baserat på förnybara energikällor, kompletterat med energilagring, frigör oss från det ryska beroendet och skapar dessutom ett säkert och robust energisystem.

Övergången till förnybart handlar också om att skydda hushåll och företag från alltför stora ekonomiska risker. Ingen familj ska behöva lämna hus och hem och inga företag ska behöva gå i konkurs på grund av rusande energipriser. Beroendet av fossila bränslen innebär en risk eftersom kostnaderna varierar kraftigt och världsmarknadspriserna kan påverkas av bland annat krig och konflikter, vilket störningarna i Hormuzsundet är ett tydligt exempel på. Dessutom är det ofta billigare att producera el och värme med förnybar eller geotermisk energi än med fossil energi.

För att bli kvitt vårt beroende av fossila bränslen måste vi elektrifiera stora delar av våra samhällen, vilket kraftigt kommer öka elbehovet. För att möta behovet krävs en utbyggd energiproduktion, en effektivare användning av energin och ett elnät som kan hantera framtidens utmaningar.

Planeringsmål för 2030 och 2035

Miljöpartiet föreslår ett mål om att tillgängliggöra 100 terawattimmar redan till 2030, jämfört med 2022, samt ytterligare 50 terawattimmar till 2035, genom en kombination av energieffektiviseringar och utbyggd förnybar elproduktion.

Målet bygger på myndigheters och branschorganisationers bedömningar av potentialen hos olika kraftslag. Svensk Vindenergi bedömer att cirka 45 terawattimmar ny vindkraft kan tillkomma mellan 2023 och 2030 samt ytterligare 100 terawattimmar mellan 2030 och 2035. Svensk solenergi uppskattar att det går att bygga ut 30 terawattimmar ny solenergi till 2030. Vad gäller energieffektiviseringar bedömer Energimyndigheten att det genom tekniska lösningar och ökad flexibilitet kan frigöras cirka 25 terawattimmar till 2030. Detta motsvarar hela årsproduktionen i Forsmarks samtliga kärnkraftsreaktorer.

Energieffektiviseringar

Energieffektiviseringar är det snabbaste, billigaste och mest miljövänliga sättet att få fram mer tillgänglig energi och den mest effektiva åtgärden för att snabbt minska hushållens och företagens energikostnader.

Det finns en mängd åtgärder som kan vidtas för att minska energiförbrukningen i såväl villor och flerbostadshus som inom företag. Det kan handla om investeringar i ny teknik som värmer upp hus och lokaler eller att optimera olika existerande system i en fastighet, exempelvis säkerställa att ventilation och värmesystem fungerar på bästa möjliga sätt tillsammans. Det kan också handla om att företag investerar i mer effektiv teknik och på så sätt får ner energiåtgången. Det finns även en betydande potential att utnyttja spillvärme mer effektivt. Här behövs planering, samordning och incitament.

För att möjliggöra en snabb och hållbar omställning vill Miljöpartiet att staten tar en mer aktiv roll i att stötta hushåll och företag att energieffektivisera. Vi vill se ett statligt stöd där staten tar en del av kostnaden för åtgärder som effektiviserar energianvändningen för hushåll och fastighetsägare, så att åtgärderna snabbt blir lönsamma. Vi vill även införa ett energieffektiviseringsbeting där energibolag åläggs att bidra till energieffektivisering hos sina kunder samt särskilda stöd för energieffektivisering riktade till utsatta hushåll och bostadsområden. Därutöver bör Energisteget snarast återinföras för att stötta näringslivets arbete med effektivisering.

För att kunna energieffektivisera behövs tillgång till information. Här har kommunala energirådgivare en viktig roll. Alla som vill ska kunna få rådgivning och

därför vill vi kraftigt öka antalet kommunala energirådgivare. För att ytterligare underlätta olika effektiviseringsåtgärder bör fastighetsägare ges rätt att ta del av förbrukningsstatistik för energin som levereras till fastigheten, inklusive hyresgästers förbrukning av uppvärmningsenergi, komfortkyla och hushålls- och verksamhetsel, på aggregerad nivå med hänsyn till den personliga integriteten.

EU:s ekodesigndirektiv har varit framgångsrikt för att avlägsna de mest energi- och resurskrävande produkterna från marknaden. Den styrningen bör kompletteras med en styrning mot de mest energismarta och miljövänliga produkterna. Vi vill därför införa ett bonus malus-system för produkter, där de mest energi- och resurseffektiva produkterna blir billigare på bekostnad av de produkter som är sämst.

Utöver industrin är transportsektorn den del av vårt samhälle som gör av med mest fossil energi. För att ställa om transportsektorn räcker det inte med enbart elektrifiering eller övergång till hållbara biodrivmedel – det är nödvändigt att effektivisera transporterna och skapa ett transporteffektivt samhälle där energiintensiva trafikslag, som personbil, lastbil och flyg, minskar. Detta kan ske både genom överflyttning till mer energieffektiva trafikslag och genom att transporter effektiviseras, kortas ned eller ersätts helt. Miljöpartiet vill se en rad åtgärder som leder till en minskad total mängd trafik på de platser där det finns alternativ till bilen. I dagsläget handlar det framför allt om våra större städer.

Förnybar energiproduktion

Miljöpartiet vill storsatsa på förnybar och billig energiproduktion, där landbaserad vindkraft idag är den billigaste energikällan. År 2025 stod vindkraften för cirka 24 procent av Sveriges elproduktion. För realisera potentialen till ytterligare ny vindkraft behöver det kommunala vetot reformeras snarast i enlighet med förslaget i SOU 2021:53 ”En rättssäker vindkraftsprövning”. Tillståndsprocesserna behöver också effektiviseras. Därutöver behöver nyttan för lokalsamhället öka. Den ersättning som Tidöregeringen har föreslagit är inte tillräcklig, varken vad gäller långsiktighet eller storlek. Vi vill att en lokal elbonus införs som ger kommunerna bra betalt för den vindkraftsel de producerar och att närboende ges rätt till delägande och ersättning från vindkraftsbolagen. Vidare vill vi göra det lättare att modernisera befintliga landbaserade vindkraftverk för att få ut mer effekt samt stärka förutsättningarna för den havsbaserade vindkraften. Här behöver bland annat Försvarsmakten ges i uppdrag att verka för samexistens med energiproduktionen.

Även solenergin har stor potential i Sverige. Genom solceller på villatak och lägenhetshus kan hushållen spara in pengar på sina elräkningar. För att underlätta bör skatten för andelsägande av solenergi i energigemenskaper och skatten på all egenproducerad el slopas eller sänkas till EU:s miniminivå, även för produktion över nuvarande gräns på 500 kilowatt. Det offentliga bör gå före genom att installera solenergi på alla lämpliga offentliga byggnader.

Med större solparker kan stora volymer el produceras. För att främja utbyggnaden av solenergi behövs initialt ett investeringsstöd. Solvärme bör även införlivas i det gröna teknikavdraget för att göra det billigare för privatpersoner att investera i detta. För att ytterligare snabba på utvecklingen behöver länsstyrelsernas roll i tillståndsprocessen förtydligas. Vi vill också införa ett stöd för ”naturpositiva” solcellsparker och se över regelverket så att modeller för solcellsparker som ökar den biologiska mångfalden och kombinerar produktion av solel och mat premieras. Med storskalig solvärme kan vi minska behovet av bioenergi och avfallsförbränning som producerar värme till fjärrvärmenätet och istället använda solenergi. Detta gör att biobränslen kan användas där de behövs allra mest, nämligen för att ersätta fossila bränslen.

Försvarsmakten stoppar idag mycket förnybar energi, här behövs ett mer lösningsfokuserat arbete så att mer hållbar energiproduktion kan byggas, exempelvis med villkorade tillstånd där vindkraftsbolagen vidtar åtgärder så att försvarsförmågan kan bibehållas. Det behövs också stöd till aktörer som på olika sätt vill bidra till utvecklingen av Sveriges energiproduktion, med alltifrån kunskap och vägledning till ekonomiska premier och skattelättnader.

Grön baskraft för balansering

Av både ekonomiska och tidsmässiga skäl kommer den tillkommande elproduktionen i Sverige inom överskådlig framtid att komma från förnybara energikällor som vindkraft och solenergi. Framtidens elsystem kommer därmed att ha en högre andel elproduktion som varierar utifrån väderlek. Därför behöver systemet balanseras på ett sätt som gör att vi både kan utnyttja de tillfällen då det produceras stora mängder billig förnybar el och kan balansera när det inte blåser eller solen inte skiner. Systemet måste helt enkelt bli smartare och mer flexibelt samt inkludera mer energilagring.

Vid sidan om ett planeringsmål för elproduktionen ser Miljöpartiet därför även behov av mål för vad vi kallar grön baskraft. I begreppet inryms alla kraftkällor och tekniker som kan reglera effekten snabbt och som kan lagra energi. Här ingår höjd effekt i

vattenkraften, mer flexibilitet i och effekt från kraftvärmen och gasturbiner drivna på förnybara bränslen. Även energilagring i form av vätgas, pumpkraft och värmelagring ingår samt flexibilitet, exempelvis i form av smart styrning av elbilsladdning, tvåvägsladdning och värmepumpar. Med redan existerande teknik kan laddning av elfordon och uppvärmning av hus med värmepumpar förläggas till den tid då priset på el är lågt och tillgängligheten i nätet god. Potentialen för efterfrågeflexibilitet kommer dessutom att öka när fler sektorer i samhället elektrifieras.

Miljöpartiet anser att riksdagen bör anta ett planeringsmål på 10 gigawatt grön baskraft och att målet ska uppnås de kommande fem åren. För att stimulera och snabba på investeringar i tekniker som balanserar energisystemet och jämnar ut priserna vill vi också att en nationell strategi för energilager upprättas och att ett investeringsstöd för grön baskraft införs.

Elbehoven till industrins utfasning av fossilt kol kommer i stor utsträckning att täckas av vätgas. Därför behövs även ett proaktivt arbete för att stödja den nya vätgasinfrastruktur som byggs upp. I takt med att industrin elektrifieras kan vätgaslager och smart styrning av industriprocesser bidra till ytterligare flexibilitet och energilagring. Regeringen bör därför ta fram en vätgasstrategi.

Sveriges elnät är i stort behov av utbyggnad och utveckling. För att åtgärda kapacitetsbristen och stärka vår konkurrenskraft behövs stora investeringar för att bygga ut och rusta upp elnäten. Eftersom elnät även är viktiga för vår beredskap i händelse av kris och krig vill Miljöpartiet utreda hur elnäten skulle kunna ägas offentligt. Med bättre samordning, en effektiviserad tillståndsprocess och utan onödiga hinder skulle processen för att bygga elnät också kunna gå snabbare. Miljöpartiet vill uppgradera det svenska elnätet så att hela landet får ett smart, flexibelt och robust elnät som klarar mer förnybar el. För att EU ska kunna göra sig oberoende av skurkstater och klara klimatomställningen behöver vi samarbeta, så att vi underlättar utbyggnaden av den billiga och miljövänliga förnybara energin och kan överföra stora mängder el mellan EU:s länder. På så sätt kan vi hjälpa varandra att balansera energisystemen.

Elnätet behöver också balanseras lokalt. Därför behöver elmarknaden kompletteras med lokala flexibilitetsmarknader som möjliggör för elkunder att lättare kunna bidra med stödtjänster, exempelvis sälja el som matas tillbaka från bilbatteriet hemma på garageuppfarten in i elnätet när det råder brist på kapacitet. För att stimulera tekniken för tvåvägsladdning i elbilar, som därmed kan bli ett verktyg i balanseringen, vill vi att laddboxar som klarar tvåvägsladdning ska vara berättigade ett högre grönt teknikavdrag

på 75 procent i stället för 50 procent. Vidare bör kvarstående hinder för lokal delning av egenproducerad el, exempelvis mellan fastigheter, undanröjas, vilket med rätt incitament kan främja ett effektivare nyttjande av elnätet.

I några av Sveriges större städer och tillväxtregioner är kapacitetsbristen allvarlig. Lösningen är tredelad: mer kraftfulla investeringar i ny nätkapacitet, mer lokal kraftproduktion, som till exempel kraftvärme, och en mer flexibel produktion och konsumtion. Ett särskilt fokus bör ligga på att förbättra effektbalansen med grön baskraft och att öka elproduktionen i SE4. Det behövs insatser för värme- och kraftvärmesektorns roll i elsystemet, och elskatten för el till fjärrvärme bör slopas eller sänkas till EU:s miniminivå för att öka flexibiliteten och integrationen i energisystemet. Vidare bör värme- och kraftvärmesektorn bli naturliga aktörer i arbetet med att utveckla elektrobränslen, storskaliga energilager, flexibel effekt och solvärme.

Eventuella effekttariffer behöver vara ändamålsenliga och inte motverka elektrifieringen. Ett grundläggande problem är att elnätsbolagen är vinstdrivande aktörer på en monopolmarknad, utan uppdrag att arbeta för samhällets bästa, trots att både klimatomställningen och Sveriges konkurrenskraft är beroende av elnätens funktionalitet. I de flesta av våra grannländer finns inte ett ägande på alla tre nivåer. Miljöpartiet vill att det görs en översyn av hur elnäten bäst ska ägas och förvaltas för maximal samhällsnytta, inklusive att utreda hur de regionala elnäten kan ägas offentligt och hur lokalnäten kan ägas och styras med fokus på samhällsnytta och klimatomställning.

Elpriset varierar med tillgång och efterfrågan och signalerar när mer el behöver produceras, samtidigt som det belönar den som flyttar sin konsumtion bort från de timmar då elen är som dyrast. Alltför höga pristoppar kan dock skada förtroendet för både elmarknaden och den nödvändiga elektrifieringen samt skapa svårigheter för hushållens ekonomi. Därför är det klokt att förebygga höga pristoppar. Teknikerna för grön baskraft kan minska pristopparna på el och Miljöpartiet vill därför att delar av investeringsstödet för grön baskraft används för investeringar som kan kapa höga pristoppar, och att vi sätter upp ett mål för detta.

Dagens utformning av elskatten är hämmande för kundernas flexibilitet eftersom prisskillnaden mellan olika timmar jämnas ut och kostnaden för el de billigaste timmarna utgörs av nästan enbart skatt och nätavgift. En rätt utformad dynamisk elskatt, där skatten sänks när elen är billig, skulle öka incitamenten att vara flexibel och skynda på investeringar i smart styrutrustning.

Inför ett energisäkerhetsmål för ökad beredskap och motståndskraft

Kriget i Ukraina har satt fokus på energiförsörjningens betydelse för nationell säkerhet. Utan el och drivmedel slutar det mesta att fungera och långvariga elavbrott kan vara mycket demoraliserande. Elsystemets betydelse för samhället kommer dessutom att öka i och med elektrifieringen av transporter och industri. Energiförsörjningen är med andra ord ett potentiellt förstahandsmål för en angripare.

Energisäkerheten måste därför stärkas och i detta ingår att Sverige måste komma ur sitt kraftiga beroende av importerad energi eftersom det utgör en allvarlig sårbarhet. Ett energisystem baserat på förnybara energikällor, kompletterat med energilagring och smarta elnät, är inte bara bra för klimatet utan också en säkerhetspolitisk nödvändighet.

Riksdagen har antagit ett leveranssäkerhetsmål för elsystemet, men det missar helt att elsystemet bara är en del av Sveriges energisystem och målet är dessutom vagt formulerat. För att både säkra klimatomställningen, industrins konkurrenskraft och totalförsvarets behov samt anpassa energisystemet för ett nytt säkerhetspolitiskt läge behövs ett bredare grepp. Miljöpartiet föreslår därför ett mål för energisäkerhet.

Sverige behöver ett robust energisystem som bättre står emot cyberattacker och extremväder och som klarar ö-drift så att bland annat telekommunikation och värmeförsörjning kan upprätthållas även vid kriser. Vi vill underlätta för lokal produktion av förnybar energi, såsom vindkraft, solel och solvärme, och att en nationell strategi tas fram för hur solenergin kan utvecklas. Vi behöver också fortsätta att bygga ut den havsbaserade vindkraften. Här vill vi att Försvarsmakten i högre grad prioriterar energisäkerhet i sina bedömningar av potentiella vindkraftsprojekt och ska ges ett tydligt uppdrag att beakta energisäkerheten.

Energilager behöver komma på plats i anslutning till bostäder och kommersiell verksamhet för att jämna ut effektuttaget och balansera elnätet, men också för att kunna använda lagren vid elavbrott. Vi vill se en nationell strategi för energilager och ett teknikneutralt stöd för storskalig energilagring. Det behövs också planering för hur särskilt viktiga verksamheter ska kunna hållas i gång vid störningar, exempelvis vad som krävs i form av ö-drift av elnätet, lokal reservkraft och batterilager. Miljöpartiet vill också att nätkoncession ska slopas för utbyggnad av lagring bredvid kraftproduktion, i syfte att stimulera sådan utbyggnad.

För att stärka motståndskraften och samtidigt gynna ett smart och hållbart energisystem föreslår Miljöpartiet att ett högre grönt avdrag, eller motsvarande stöd, ska ges för installationer i fastigheter och energigemenskaper som klarar ö-drift.

Miljöpartiet vill också stötta ”smart reservkraft”, det vill säga reservkraft som inte är beroende av importerad energi och som även kan nyttjas för att stabilisera elnätet, såsom batterier och vätgas. Sverige bör ta fram en utvidgad plan för reservkraft som även innefattar samhällskritisk lagerhållning av mat. Vidare bör Svenska kraftnäts effektreserv och överbelastningshantering utgöras av importoberoende energikällor och med målsättningen att de ska vara 100 procent förnybara.

Det behövs också en inhemsk produktion av bränslen såsom biodrivmedel och vätgas. Miljöpartiet vill sätta ett nationellt mål om att Sverige ska bli självförsörjande inom hållbart producerade förnybara bränslen, samtidigt som uttaget ur den svenska skogen måste ske på ett hållbart sätt och den biologiska mångfalden värnas. Förnybara drivmedel ska i ökad omfattning komma från inhemsk produktion av biodrivmedel. Över tid behöver förnybara drivmedel också utgöra en allt större del i omställningen för flyg och sjöfart. Energiförsörjningen av transportsektorn måste också planeras på ett sådant sätt att inhemskt producerad förnybar energi och inhemskt producerat förnybart bränsle kan användas i kris och krig.

I sin proposition Energipolitikens långsiktiga inriktning beskrev regeringen en tydlig ambition att ersätta fossilgas med nationellt producerad biogas. Trots detta föreslog regeringen inget planeringsmål för biogasen och inte heller några åtgärder för att öka produktionen. Miljöpartiet föreslår därför att riksdagen beslutar om ett planeringsmål om 10 terawattimmar biogasproduktion per år senast 2030, vilket är i linje med vad industrin ser behov av. Även fossilfri vätgas har en viktig roll att spela för både försörjningstrygghet och klimatmål och därför föreslås ett produktionsmål om 33 terawattimmar fossilfri vätgas till 2030.

Sverige har också goda förutsättningar för att producera elektrobränslen. För att snabba på utvecklingen vill Miljöpartiet se ett introduktionsstöd samt snabbt möjliggöra för elektrobränslen att delta i reduktionsplikten som en övergångslösning i väntan på full elektrifiering av fordonsparken.

Kriget i Ukraina och attackerna mot kärnkraftverket i Zaporizjzja har aktualiserat den stora säkerhetsrisk som kärnkraft innebär i krig och konflikter. Därtill är tillgången till uran avgörande för drift av kärnkraftverk och kostnaderna för att bygga ny kärnkraft är enorm. De flesta nya reaktorer som byggs är också på ett eller annat sätt beroende av finansiering från den kinesiska eller ryska staten. Det är ingen nyhet att dessa antidemokratiska krafter har en expansiv geopolitisk och ekonomisk agenda, där också kärnkraften kan spela en roll. Vi ser behov av ytterligare riskbedömningar av

kärnkraften ur ett totalförsvarsperspektiv, särskilt med avseende på erfarenheter från kriget i Ukraina.

Underlätta för fler energigemenskaper

Sverige har hamnat på efterkälken gällande den lokalt förankrade energiomställningen. Det är dags att ändra på detta. Runt om i Europa finns tusentals energigemenskaper – föreningar som består av människor som bestämt sig för att gå ihop och stötta det lokala samhället med mer förnybar energi, samtidigt som de tar kontroll över sina egna elräkningar. I många länder har denna typ av föreningsform varit vanligt förekommande i decennier och ofta stöttats upp politiskt. När människor själva är delaktiga i omställningen innebär det också ofta att deras acceptans för omställningen ökar. Därför har investeringar i solcellsanläggningar, biogasturbiner och vindparker mött mindre motstånd på dessa platser och i stället välkomnats i lokalsamhällena.

Sverige har dock varit sena på bollen. Det är först den senaste tiden som vi på riktigt börjat se en debatt om energigemenskapernas roll i omställningen. Det är en debatt vi ska välkomna och det är också en utveckling vi inte kommer undan även om vi skulle vilja. För varje år blir EU allt tydligare med att medlemsländerna ska underlätta utvecklingen av energigemenskaper.

Mycket kan och bör göras för att främja energigemenskaper, men några förslag är extra viktiga:

Inför en definition av begreppet energigemenskap

Idag saknas en svensk juridisk definition av vad en energigemenskap är och det kan uppstå förvirring när konceptet diskuteras. En införd definition skulle kunna underlätta utvecklingen av regelstöd och andra förslag som kan gynna framväxten av fler energigemenskaper.

Förändra energiskatten så att incitamenten för energigemenskaper stärks

Energiskattens utformning bör genomgå en större översyn i syfte att driva energieffektivitet, flexibilitet och investeringar i mer förnybar el. En del av en sådan översyn bör vara att underlätta för energigemenskaper. Idag råder ojämlika villkor där el från solceller på ett villatak kan konsumeras skattefritt av husägaren, medan samma sak inte alltid gäller el som produceras gemensamt av en förening. Om föreningen använder ett så kallat IKN-nät, ett icke koncessionspliktigt nät, kan skattebefrielse uppnås, men

om gemenskapen i stället bygger på virtuell delning måste energiskatt betalas. En skatteöversyn bör ta in rättvisa i ekvationen och skapa goda ekonomiska incitament för dem som vill äga elproduktion tillsammans, utan att skattebasen helt urholkas.

Sänk nättarifferna för energigemenskaper som skapar nyttor i elsystemet

En energigemenskap som delar energi i befintliga ledningar kan skapa nyttor för elsystemet. Detta bör uppmuntras och energigemenskaper som skapar sådana nyttor bör därför kunna få en sänkt nättariff. Sänkta nättariffer skulle också stärka affärsmodellen för energigemenskaper och stimulera att fler bildas. Vi vill därför uppdra till Energimarknadsinspektionen att utreda och föreslå hur nättariffer och ersättningsmodeller kan utformas så att energigemenskaper som bidrar till ett effektivare nätutnyttjande får del av de kostnadsbesparingar de skapar.

Miljöpartiet vill också se till att förbättra förutsättningarna för människor att gå ihop och äga exempelvis solkraft tillsammans oavsett boendeform. Vi vill se över hur den som bor i lägenhet utan möjlighet till solceller på sitt eget tak kan investera i solel i lokala energigemenskaper på motsvarande premisser som en villaägare, med skattefördelar och reducerade nätavgifter.

Underlätta att få finansiering till investeringar

Energigemenskaper har utmaningar med att få låna pengar eftersom de saknar säkerhet, exempelvis i form av fast egendom. Detta innebär att medlemmarna i en energigemenskap kontant måste tillföra hela det kapital som krävs för investeringar i energianläggningar. Om energigemenskaperna i stället kunde låna inom banksystemet skulle fler energigemenskaper kunna bildas och de som bildas skulle också kunna investera mer. Därför vill vi underlätta låntagande och bland annat utreda om statliga kreditgarantier kan vara en väg framåt, det vill säga att staten garanterar återbetalning av en del av lånet och på så sätt sänker risken och underlättar för energigemenskaperna att få finansiering.

Genomför en nationell stöd- och informationssatsning

Idag är kunskapen och kompetensen kring energigemenskaper för låg hos ansvariga offentliga aktörer, exempelvis kommuner, och hos allmänhet och teknikföretag. Ansvariga myndigheter bör få i uppdrag att genomföra en nationell stöd- och informationssatsning om hur man bildar och driver energigemenskaper.

Kratta manegen för fusionskraft

Fusionskraften har länge varit en teknik som ansetts ligga långt fram i tiden innan den kan kommersialiseras, men forskningen och utvecklingen av fusionsenergi har tagit viktiga steg framåt den senaste tiden, inte minst genom svenska företag. Fusionskraft är en hållbar energikälla med stor potential. Det är därför hög tid att se över hur förutsättningarna för denna kraftproduktionsresurs ser ut i Sverige. Det behövs bland annat en översyn av regelverket som skiljer sig från hur flera andra länder har valt att reglera. Det är orimligt att fusionskraften i Sverige omfattas av samma regelverk som traditionell kärnkraft, alltså fissionsbaserad kraft, trots att driften av ett fusionskraftverk inte har de risker och säkerhetsutmaningar som kärnkraften har. Det är angeläget att regeringen snarast inleder ett arbete med att utreda hur regelverket om fusionsenergi och fusionskraftverk kan uppdateras och anpassas för att bättre motsvara fusionsenergins tekniska och riskmässiga förutsättningar.

Vidare behövs en nationell fusionsstrategi för att understödja utvecklingen och ge en tydlig politisk signal om ett svenskt engagemang för fusionsenergins potential som grön kraftkälla. Strategin bör bland annat omfatta frågor om infrastruktur, kompetensförsörjning, investeringar och samarbeten på nationell och internationell nivå. Även stöd för forskning, utveckling och kommersialisering av fusionskraft skulle kunna ingå i strategin, i syfte att göra Sverige till en ledande nation på området.

Åsa Lindhagen (MP)